

871222

ELEMZÉSEK TANULMÁNYOK

22

A patológia helyzete

Magyar Tudományos Akadémia

BUDAPEST

52838

ELEMZÉSEK
TANULMÁNYOK
22

A patológia helyzete

MTA
KIK

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST 1985

A kiadványsorozatban az Akadémia testületi és igazgatási szervei által készített, határozattal, állásfoglalással lezárt kutatópolitikai, kutatószervezési tanulmányok, tudományági, -ágazati helyzetelemzések, prognózisok, koncepciók, tervtanulmányok, valamint az Akadémiát ismertető írások látnak napvilágot.

A sorozat az MTA főtitkárának a nem hivatalos kiadói tevékenység útján készített akadémiai kiadványok előállításának és terjesztésének rendjéről szóló 4/1982. (A.K.I.) MTA-F. számú utasítása alapján jelenik meg.

A sorozatot gondozza a Magyar Tudományos Akadémia Kutatószervezési Intézete.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

ISSN 0231 — 1984

A kiadásért felelős Tolnai Márton igazgató
85.14332 Akadémiai Kiadó és Nyomda, Budapest

M. TUD. AKADEMIA KÖNYVTÁRA
Könyvtár 5230/985 sz.

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
Jelentés a patológia hazai helyzetéről	5
Az MTA Elnökségének 15/1983.számú határozata.....	11
Jelentés a magyarországi pathológiai munka fő problémáiról, az MTA Orvosi Tudományok Osztálya részére.....	13

Tájékoztató a helyzetelemzéshez

Az MTA Elnöksége 34/1982. számú határozatával a patológia hazai helyzetének elemzése és az ezzel kapcsolatos állásfoglalás kialakítása céljából alkalmi bizottságot küldött ki.

A bizottság elnöke: Hollán Zsuzsa, az MTA rendes tagja

tagjai: Bánóczy Jolán, az orvostudományok doktora
Beregi Edit, az orvostudományok doktora
Endes Pongrác, az orvostudományok doktora
Jobst Kázmér, az MTA levelező tagja
Juhász Jenő, az orvostudományok doktora
Kádár Anna, az orvostudományok doktora
Kelényi Gábor, az orvostudományok doktora
Lapis Károly, az MTA rendes tagja
Ormos Jenő, az orvostudományok doktora
Romhányi György, az MTA levelező tagja
Somogyi Endre, az orvostudományok doktora
Sugár János, az orvostudományok doktora

titkára: Szende Béla, az orvostudományok doktora

Az alkalmi bizottság a helyzetelemzést elkészítette, megvitatta és az MTA Elnöksége 1983. március 29-i ülése elé terjesztette.

MTA Kutatásszervezési Intézet

JELENTÉS^x

a patológia hazai helyzetéről az MTA Elnöksége részére

Az elmúlt 5 évben a világon folyó patomorphológiai munkákat áttekintve megállapíthatjuk, hogy a metodikai fejlődés további lehetőséget nyújtott az immunmorphológia, a histochemia, az elektronmikroszkópia, valamint a morphometria előtt. Ezek a módszerek egyre inkább rutinszerűekké válnak és azok alkalmazását már a gyakorlati diagnosztikus munkát végző pathológusok sem mellőzhetik.

Sajnos Magyarországon ezek a módszerek nem terjedtek még el, bár a klinikusok igénylik a biopsziás anyag ilyen jellegű feldolgozását. Ugrásszerűen növekedett a klinikusok által végzett endoscopos és tübiopsziák száma. (Tübiopsia során egy adott szervből vékony tüvel kis szövethengert vesznek ki, kórszövettani vizsgálat céljára.)

Igy megnövekedett a pathológus biopsziás tevékenysége, mind mennyiségi, mind minőségi szempontból. A tübiopsziák az eddiginél elmélyültebb ismereteket követelnek meg: a máj, vese, pajzsmirigy, prostata stb. patológiájának terén. A szűrő jellegű és diagnosztikus cytológiai vizsgálatok egyre nagyobb tömege szintén a patológiai osztályok munkáját szaporítja.

x/ A 15/1983. számú határozat mellékleteként megjelent az Akadémiai Közlöny XXXII. (1983.) évfolyamának 7. számában, 103-105. oldal.

Mindezek mellett nem csökkent a hagyományos biopsziás és autopsziás vizsgálatok jelentősége. Ezzel kapcsolatban szükséges hangsúlyozni annak fontosságát, hogy valamennyi klinikai szakterület, így elsősorban a nőgyógyászat részére is a kórbonctani osztályok és intézetek végezzék a kórszövettani vizsgálatokat.

A fentiekben tulmenően egyre inkább nyilvánvalóvá válik, hogy a kórbonctani- kórszövettani tevékenység egyik fő eredménye az objektív adatokon nyugvó morbiditási-mortalitási statisztika kialakításának lehetősége. Ez a lehetőség számos országban már kihasználást nyert.

A közeli jövő feladatát kell hogy képezze a boncjegyzőkönyvek adatainak gépi feldolgozása, az ehhez szükséges szellemi és anyagi bázis megteremtése, olyan nemzetközileg elfogadott (pl. SNOMED) kódrendszer szerint, melynek alapján a hazai patológiai munka nemzetközi kollaboráció része lehet.

Tekintettel arra, hogy a patológiai kutatások terén jelenleg nincs hazánkban olyan tárcaszintű, vagy országos tervtéma, amely azokat egységbe foglalhatná, ezt a hiányt pótolná, ha elfogadásra kerülne az MTA-Eü. Min. Patológiai Bizottságának 1981-ben benyújtott javaslata a következő három témában:

- Kutatások a patológiai diagnosztika terén,
- Immunpatológiai kutatások,
- Környezet patológiai kutatások.

A patológiai kutatások, természetesen a rutin patológia talajából nőhetnek ki. A kutatásokkal kapcsolatos nehézségek okai is itt keresendők.

Számos budapesti és vidéki kórbonctani-kórszövettani osztály nem rendelkezik megfelelő alapterülettel és a helyiségek beosztása sem jó. Az osztályok alapműszerezettségé általában megfelelő, de helyenként itt is mutatkoznak hiányosságok.

Megjegyezzük azonban, hogy alapműszerezettség alatt csak a legszükségesebb eszközöket (microtom, microscop, thermostat) értjük. Az ennél fejlettebb, a modern technikát lehetővé tevő műszerek, így kriosztátok, sorozatvivő automaták, ultra-microtomok már koránt sem állanak mindenütt rendelkezésre; ezeket csak néhány fővárosi intézet és vidéki egyetemi intézet tudta beszerezni. A műszerek felújítása és új műszerek beszerzése igen lassu, néha évekig elhúzódó folyamat.

Vegyszer ellátásban időnként igen súlyos helyzet alakul ki, mivel nemcsak a drága import vegyszerek és savók elérhetetlenek számos osztály számára, hanem időről-időre olyan vegyszerek tűnnek el a piacról, mint a formalin és a xylol, illetve paraffin. Elégtelen és akadozó a szakkönyvellátás is.

A legnagyobb problémát azonban a kórbonctani osztályok személyi ellátottságának hiányosságai okozzák. Szinte egyetlen osztály sem rendelkezik az Egészségügyi Minisztérium által kiadott és már szűkösen bizonyuló normatívának megfelelő személyzettel. Vonatkozik ez orvosokra, asszisztensekre és egyéb dolgozókra egyaránt. Összességében mintegy 400 kórbonctani orvosi állás közül 250 van betöltve, tehát 150 kórboncnokra lenne szükség. Napjainkban sajnos a kórboncnok utánpótlás egyre inkább gyérül, az elvándorlás pedig fokozódik, főleg klinikai szakmák felé.

Az elvándorlás egyik oka a kórboncnokok hátrányos anyagi helyzete. A klinikusokhoz viszonyítva. Ezt a hátrányt nem tudta csökkenteni a veszélyességi és munkahelyi pótlék sem. Célszerű lenne, ha a kórszövettani vizsgálatok külön dotációban részesítenék (régebben ezt ún. "kiskassza rendszerrel" igyekeztek megoldani).

Igen nehéz helyzet alakul ki a létszámhiány miatt a kis vidéki kórbonctani osztályokon. Ezeken a munkahelyeken még a szabadságolás is nehezen oldható meg, továbbképzésre vagy tanulmányutra még gondolni sem lehet.

A vidéki patológiai osztályok egy részének problémája a jó szakmai vezetők hiánya. Ennek gyökerei az egyetemi oktatásig és a szakorvosképzésig nyulnak vissza, melynek színvonalát feltétlenül emelni kell.

Az orvosi ellátottságon tulmenően problémát okoz az asszisztensi ellátottság, mennyiségi és minőségi szempontból is. Az asszisztensek szakmai képzése és továbbképzése a kórszövet-tan területén, országosan megoldatlan. Jelenleg a legkülönbözőbb helyi szervezésekkel igyekeznek a szakmai képzést megoldani.

Hangsúlyoznunk kell, hogy a fenti nehézségek hatványozottan vonatkoznak az igazságügyi orvostanra, mind gyakorlati, mind tudományos téren. Az évi 25 000 igazságügyi boncolást 100, egyéb területen is elfoglalt igazságügyi orvos végzi. Hasonlóan súlyos problémákkal küzd a hazai állatorvosi patológia.

A felsorolt nehézségek ellenére az utóbbi 5 évben több területen jelentős fejlődés is tapasztalható a kórbonctani osztályok munkájában. Így elsősorban a kórbonctani intézetekben és egyes megyi kórházakban bevezették az immunpatológia alapvető módszereit. Ma már lehetőség van arra, hogy az ország sok területén végzett vese, máj, ill. nyirokcsomó biopsziák immunpatológiai feldolgozását konzultációs segítséggel elvégezzék.

Jelentősen szaporodott az országban elvégzett tübiopsiás és gastroenterológiai endoscopos biopsziák száma. Ez esetenként megterhelő, sőt túlterheli a kórboncnokot, ugyanis számos helyen gondoskodtak a fenti vizsgálatok klinikai feltételeinek megteremtéséről, de a kórbonctani bázis bővítéséről megfeledkeztek.

Ez még akkor sem elfogadható eljárás, ha az elterjedt helytelen szemlélet szerint a kórbonctant csak a klinikai szakmák kiszolgálójának tekintik.

Napjainkban a patológia, hasonlóan az orvosi tudomány más ágazataihoz, a specializálódás korát éli, melynek Magyarországon még csak előjelei mutatkoznak.

Elengedhetetlen olyan szakemberek képzése és működése, akik egyes szakterületek, így pl.: a gyermekpatológia, az orális patológia, a neuropatológia, a daganat-patológia, a vesepatológia, a májpatológia stb. területén egyenrangú partnerei a klinikusoknak. A szakosodás természetesen csak széles látókörű, általános kórbonctani ismeretekkel rendelkező orvosok esetében éri el célját. Ezen orvosok képzése érdekében szükséges lenne az intézeteken belül működő szakosító laboratóriumok (pl. neuropatológia, szemészeti patológia, gyermekpatológia stb.) fejlesztése, illetve létrehozása, főorvosi jellegű státussal rendelkező, állandó főorvosok vezetésével. Egyes esetekben a specializálódás nemcsak intézményen belüli, hanem országos munkamegosztást is igényel.

Szükséges lenne továbbá megfelelő számú, ún. mozgó gyakornoki státus biztosítása, olyan célból, hogy azokat a patológia egyes szakterületei iránt érdeklődő fiatal orvosokkal töltsék be, meghatározott idejű képzés céljából. Célszerű lenne, ha fogorvosok is tehetnének szakorvosi vizsgát kórbonctanból-kórszövet-tanból, indokolt esetben.

Jelenleg Magyarországon mintegy 80 kórbonctani osztály és intézet működik. Ezek mintegy 50 %-a kis létszámú, vidéki kórházban elhelyezett prosectura, melyek a jövőben még kevésbé lesznek képesek lépést tartani a patológia fejlődésével kapcsolatos követelményekkel. A jövő útja, jól felszerelt, szakemberekkel benépesített megyei centrumok létesítése, ill. ezek személyi, dologi, ill. műszeres felfejlesztése.

Kivánatos lenne, a szakorvosképzés céljából, egyetemi intézetekben és megyei centrumokban jól rendezett microscopos praeparatumgyűjtemény létesítése. A vidéki centrumok szakemberutánpótlását az egyetemi intézetek tapasztalt, senior tagjaiból kell elsősorban biztosítani. Számos esetben az osztályok alapterületének növelése is előfeltétele a fejlesztésnek.

Ajánlások

1. Az utóbbi évtizedben, a tübiopsiák és endoscopos biopsiák, valamint az immunmorphológiai módszerek elterjedésével párhuzamosan világszerte, így hazánkban is, ugrásszerűen megnövekedett a patológusok munkája. Tekintettel arra, hogy a mennyiségileg és minőségileg megnövekedett munka ellátására sem a műszeres, sem a vegyszeres, sem a személyi ellátottság nem megfelelő, Magyarországon a patológia, mint szakma, súlyos nehézségekkel küzd.
2. A kóronctani és kórszövettani tevékenység, valamint az ezzel összefüggő, megbízható morbiditási és mortalitási statisztikai adatok rögzítése és feldolgozása elengedhetetlen a korszerű szocialista egészségügy fenntartása és fejlesztése szempontjából.
3. A patológusok tevékenységének elősegítése és a magyar patológia helyzetének stabilizálása érdekében javasoljuk:
 - a/ az egészségügyi kormányzat tegyen meg mindent a patológusok erkölcsi és anyagi megbecsülésének megvalósításáért.
 - b/ A patológiai munka megyei, ill. regionális centrumokba történő koncentrálása révén teremtsék meg a korszerű diagnosztika személyi, műszeres és vegyszeres bázisát. Ezzel párhuzamosan tegyék lehetővé a patológiai munka szakosodását a centrumokon belül.
 - c/ Tekintettel arra, hogy a patológia a kutató munka szempontjából is alapintegráló jellegű, multhatatlanul szükséges a patológiai kutatások fejlesztése. Javasoljuk tehát, hogy egy, vagy több, a patológia aktuális kérdéseivel foglalkozó tárcaszintű kutatási témát fogadjon el és hirdessen meg pályázatra az Egészségügyi Tudományos Tanács.

Dr. Szende Béla
az Alkalmi Bizottság Titkára

Dr. Hollán Zsuzsa
az Alkalmi Bizottság Elnöke

A PATOLÓGIA HELYZETE*

Az Elnökség - 34/1982. sz. határozatával - alkalmi bizottságot küld ki a patológia hazai helyzetének elemzése és az ezzel kapcsolatos állásfoglalás kialakítása céljából.

Az alkalmi bizottság által előterjesztett jelentést az Elnökség elfogadta és a mellékletben foglaltak szerint megerősítette.

Az Elnökség 15/1983. számú határozata.**

Az Elnökség - köszönetét nyilvánítva az alkalmi bizottságnak -

1. a patológia hazai helyzetéről szóló jelentést elfogadja és a mellékletben foglaltak szerint megerősíti;***

2. felkéri az MTA elnökét, hogy a jelentést küldje meg az egészségügyi miniszternek.

x/ Megjelent az Akadémiai Közlöny XXXII. (1983.) évfolyamának 7. számában, 103. oldal.

xx/ A jelentést az Elnökség 1983. március 29-i ülésén vitatta meg.

xxx/ Az elnökségi határozat mellékleteként közölte a jelentés teljes szövegét és ajánlásait.

JELENTÉS

a magyarországi patológiai munka fő problémáiról,
az MTA Orvosi Tudományok Osztálya részére*

Előzmények

A pathomorphológia helyzetéről a korábbi években 1971-ben és 1976-ban történt felmérés, illetve akkor nyújtott be a pathomorphológia hazai helyzetének felmérésére alakított Akadémiai Bizottság, majd az MTA-EüM Patológiai Bizottsága jelentést az Akadémia vezetősége számára.

Már 1971-ben súlyos problémát jelentett a pathológia helyzete; a szakma elnéptelenedése fenyegetett. Az akkori jelentés szorgalmazta a külföldi tanulmányutakat, valamint a pathológusok tudományos munkájának előmozdítását, elsősorban a klinikopathológia terén. Ezek a problémák 1976-ban sem látszottak megoldottnak. Az akkori jelentés kiemelte, hogy a pathológia az utóbbi időkben, főleg az immonomorphológia, elektronmikroszkópia, és a morphometria fejlődése következtében jelentős haladást tett. Már akkor jelentkeztek a tübiopsiák elterjedésével kapcsolatos többlet feladatok. Problémaként mutatkozott az a tény, hogy a pathomorphológiai kutatások koordinálására nincs megfelelő intézet kijelölve, valamint nincs országos, vagy tárcaszintű pathomorphológiai téma.

x/ Az előzetes anyagot az Orvosi Tudományok Osztálya részére dr. Lapis Károly, a Patológiai Bizottság elnöke, és dr. Szende Béla, a Patológiai Bizottság titkára 1982 áprilisában készítették.

A Pathológiai Bizottság már 1976-ban javasolta a pathológiai munka fokozottabb koncentrációját, megyei kórházakban és egyetemi intézményekben, továbbá ezzel kapcsolatban kiemelték a pathológián belüli szakosodás fontosságát.

Új módszerek a pathológiában

Az elmúlt 5 évben a világon folyó pathomorphológiai munkákat áttekintve megállapíthatjuk, hogy a metodikai fejlődés további lehetőséget nyújtott az immunmorphológia, a histochemia, valamint a morphometria előtt. Ezek a módszerek egyre inkább rutinszerűekké válnak és azok alkalmazását már a gyakorlati diagnosztikus munkát végző pathológusok sem mellőzhetik.

Sajnos, Magyarországon ezek a módszerek nem terjedtek még el, bár a klinikusok igénylik a biopsziás anyag ilyen jellegű feldolgozását. Hazánkban ugrásszerűen növekedett a klinikusok által végzett tübiopsziák száma. Így megnövekedett a pathológus biopsziás tevékenysége, mind mennyiségi, mind minőségi szempontból. A tübiopsziák az eddigénél elmélyültebb ismereteket követelnek meg; a máj, vese, pajzsmirigy, prostata, stb. pathológiájának terén. Ezzel kapcsolatban jegyezzük meg, hogy hazánkban változatlanul fennáll, sőt terjed egy olyan irányzat, melynek értelmében a nem pathológiai képesítéssel rendelkező orvosok végeznek kórszövettani tevékenységet. Különösen veszélyes ez most, amikor a tübiopsziával kapcsolatban a cytológiai vizsgálatok is terjednek. A Pathológiai Bizottság ezzel kapcsolatban határozottan leszögezi, hogy megengedhetetlenek és a betegekre veszélyesnek tartja a nem pathológus szakorvosok által végzett, diagnosztikus célú kórszövettani tevékenységet.

Az sem kívánatos jelenség, hogy nagy nőgyógyászati klinikák anyaga a klinika saját kórszövettani laboratóriumában nyerjen

feldolgozást. Ez elvonja az anyagot a szakorvosképzés elől és orvosetikai, olykor szakmai szempontból is kifogásolható.

Adatfeldolgozás, a terapia kontrollja

A fentiekben tulmenően egyre inkább nyilvánvalóvá válik, hogy a kőrbonctani-kőrszövetteni tevékenység egyik fő eredménye az objektív adatokon nyugvó morbiditási-mortalitási statisztika kialakításának lehetősége. Ez a lehetőség számos országban már kihasználást nyert. Hazánkban a Pathológiai Bizottság és az Országos Pathológiai Intézet hosszú évekig tartó erőfeszítése nyomán most már legalább ott tartunk, hogy az Egészségügyi Minisztérium elfogadott egy kódolható boncjegyzőkönyv formulát, mely a kőrszövetteni lelet-formulával együtt hamarosan országosan bevezetésre kerül.

A közeli jövő feladatát kell, hogy képezze a boncjegyzőkönyv adatainak gépi feldolgozása, az ehhez szükséges szellemi és anyagi bázis megteremtése, amely az Egészségügyi Kormányzat feladata.

A kőrszövetteni vizsgálatokból és a boncjegyzőkönyvekből származó adatok igen gyakran fényt vetnek a terapiával kapcsolatos problémákra. Nem utolsósorban az új gyógyszerekkel és új műtéti eljárásokkal párhuzamosan fellépő, az azokra visszavezethető szövődmények módosulnak, vagy új kőrképek azok, amelyek kőrbonctani és kőrszövetteni vizsgálat nélkül nem kerülnének felismerésre. Ilyen módon a pathológusok diagnosztikus tevékenysége a rutin diagnosztikai munkán tulmenően a fentiekben megjelölt célokat is szolgálja.

Napjainkban az emberi környezet szennyeződése a társadalom egyik fő problémájává vált. A környezet-szennyeződés biológiai károsító hatásának megállapítása és lemérése objektív módon a humán és kísérletes pathológia módszereivel lehetséges.

Ezért fontos és szükséges hazánkban az un. környezet pathológiai vizsgálatok fejlesztése és támogatása.

Tématerv javaslatok

A Pathológiai Bizottság, tekintettel arra, hogy a pathológiai kutatások terén jelenleg sincs hazánkban olyan tárcaszintű, vagy országos tervtéma, amely azokat egységbe foglalhatná, 1981-ben állást foglalt ilyen témák szükségessége mellett és az albizottságok által vezetett előkészítő munka után előterjesztést tett az MTA Orvosi Osztályának, illetve az Egészségügyi Minisztérium Tudományos Főosztályának. Az előterjesztésben 3 témát javasolt, a most beinduló "Orvosbiológiai kutatások" téma komplexumon belül. A 3 téma: Immunpathológiai kutatások, Környezet pathológiai kutatások, Kutatások a Pathológiai diagnosztika terén. A pathológia hazai fejlődését nagymértékben elősegítené, ha ezek a témák elfogadásra kerülnének.

Rutin pathológiai munka feltételei

A pathológiai kutatások, természetesen a rutin pathológia talajából nőhetnek ki. A kutatásokkal kapcsolatos nehézségek okai is itt keresendők. Az egyes kórbonctani osztályok és intézetek működésével kapcsolatban 1981 szeptemberében a Pathológiai Bizottság kérdőívet körözött, több mint 80 magyar intézmény számára. Itt említjük meg, hogy Magyarországon 80 közkórházi kórbonctani osztály, 7 egyetemi Kórbonctani Intézet és 4 Igazságügyi Orvostani Intézet működik. A ténylegesen működő kórboncnok szakorvosok száma: 150.

A fenti intézmények évente összesen mintegy 50 000 boncolást, mintegy 250 000 biopsziás vizsgálatot és kb. ugyanennyi cytológiai vizsgálatot végeznek. A beérkezett válaszokból kitűnik, hogy számos budapesti és vidéki kórbonctani-kórszövettani osztály

nem rendelkezik megfelelő alapterülettel és a helyiségek beosztása sem jó. Sajnálatos módon még a most ujonnan épülő, vagy átépülő osztályok esetében sem vették figyelembe a reális követelményeket. (Heves megyei Tanács Kórháza, Eger.) Az osztályok alapműszerezettsége általában megfelelő.

Megjegyezzük azonban, hogy alapműszerezettség alatt csak a legszükségesebb eszközöket (microtom, microscop, thermostat) értjük. Az ennél fejlettebb, a modern technikát lehetővé tevő műszerek már korántsem állanak mindenütt rendelkezésre; ezeket csak néhány fővárosi intézet és vidéki egyetemi intézet tudta beszerezni. A műszerek felújítása és új műszerek beszerzése igen lassú, néha évekig elhúzódó folyamat. NDK szállítások akadályozása miatt nehézségek mutatkoznak a mikroszkóp ellátásban is. Nagyon kevés helyen rendelkeznek azonban jól felszerelt fotólaboratóriummal, ultra-vékony, vagy félvékony metszetek készítéséhez szükséges eszközökkel. A folyamatos alkatrész ellátás a meglevő műszerek esetében is ritkán biztosított.

Vegyszer ellátásban időnként igen súlyos helyzet alakul ki, mivel nemcsak a drága import vegyszerek és savók elérhetetlenek számos osztály számára, hanem időről-időre olyan vegyszerek tűnnek el a piacról, mint a formalin és a xylol, illetve paraffin.

A legnagyobb problémát azonban a kórbonctani osztályok személyi ellátottságának hiányosságai okozzák. Szinte egyetlen osztály sem rendelkezik az Egészségügyi Minisztérium által kiadott normatívának megfelelő személyzettel. Vonatkozik ez orvosokra, asszisztensekre és egyéb dolgozókra egyaránt. Összességében mintegy 400 kórbonctani orvosi állás közül 250 van betöltve, tehát 150 kórboncnokra lenne szükség. Sajnos napjainkban a kórboncnok utánpótlás egyre inkább gyérül, az elvándorlás pedig fokozódik, főleg klinikai szakmák felé. Kedvezőtlen hatást ért el ezzel kapcsolatban az új szakvizsgarendelet, mely nem teszi lehetővé, hogy a kórbonctan szakvizsgára más, esetleg klinikai jellegű szakvizsga

(pl. klinikai onkológia) épüljön rá. A szakma elnéptelenedése a vezető szakemberek utánpótlásának nehézségét is magával vonja, mivel egy létszámában lecsökkent szakember rétegből nehezebb a megfelelő vezetőket kiválasztani. A kórbonctan mint hiányszakma az utóbbi évtizedekben bizonyos állami támogatásban részesült. Így bevezették a munkahelyi pótlékot. Ezt egyébként egyes egyetemeken nem folyósítják, hanem helyette az alacsonyabb végösszegű gyógyítási pótlékot ítélik meg. Kérdés, van-e elvi akadály annak, hogy minden pathológus szakorvos munkahelyi pótlékban részesüljön?

A munkahelyi pótlék egyideig - részben - kompenzálta a klinikusokkal szembeni anyagi hátrányokat. Az utóbbi években azonban a klinikusok ügyeleti díját jelentősen megemelték, de a kórboncnokok pótléka változatlan maradt. Olyan jelzéseink is vannak, hogy a kórboncnokok pótlékait a klinikusokkal szemben klinikusoknak juttatott magasabb alapfizetéssel igyekeznek kompenzálni. Így gyakorlatilag elmosódik a két kategória közötti, fizetésbeli különbség. A helyzetet javítaná, ha lehetővé tennék, hogy a pathológiai osztályokon a káderhiány miatt betöltetlen státuszok beralapját az ott dolgozók között feloszthassák. Igen nehéz helyzet alakul ki a létszámhiány miatt a kis vidéki kórbonctani osztályokon. Ezen a munkahelyeken még a szabadságolás is nehezen oldható meg, továbbképzésre, vagy tanulmányutra még gondolni sem lehet. Nehezíteni fogja a helyzetet az 5 napos munkahét bevezetése, melynek keretén belül a szombati ügyeletek megszervezése az egyszemélyes osztályokon megoldhatatlan.

Igy mivel a rutin munka az orvos, vagy orvosok teljes energiáját leköti, kutató munkáról sem lehet szó. Ezek a körülmények egyáltalán nem teszik vonzóvá a kórbonctant, mint szakmát, fiatal orvosok számára. Rendkívül nehéz helyzet alakult ki az igazságügyi orvostannal foglalkozó kórboncnokok és az Igazságügyi Orvostani Intézetek számára. Amennyiben a kórbonctan hiányszak-

ma, fokozottan elmondható ez az igazságügyi orvostanról, melynek társadalmi és államigazgatási jelentősége közismert. Az igazságügyi orvostan helyzetének javítása csak a kórbonctan helyzetének javításával összefüggésben várható.

Az orvosi ellátottságon tulmenően problémát okoz az asszisztensi ellátottság, mennyiségi és minőségi szempontból is. Az asszisztensek szakmai képzése és továbbképzése a kórszövettan területén, országosan megoldatlan. Jelenleg a legkülönbözőbb helyi szervezetekkel igyekeznek a szakmai képzést megoldani.

A Pathológiai Bizottság határozottan állást foglal a kórszövettani asszisztensképzés hivatalos, országos szintű megszervezése mellett. Különös figyelmet kell fordítanunk a pathológiai osztályokon dolgozó adminisztrátorok helyzetére. Ezek a dolgozók gyengén dotáltak és így teljesítményük sem mindig megfelelő, pedig jó munkájukkal jelentősen csökkenthetik a túlterhelt pathológusok terhelését. Célszerű lenne adminisztrátorok számára megfelelő továbbképzési formák kidolgozása, melyek egyben lehetővé tennék a szakképzett adminisztrátorok jobb anyagi megbecsülését is.

Itt jegyezzük meg, hogy középkáderekkel jól ellátott pathológiai osztály esetében a biopsziás leletek átfutási ideje rövid. Az átfutási idő 1-2 napos csökkenése nagyobb kórházak esetében a jobb ágykihasználás miatt évi tízmillió Ft-os nagyságrendű megtakarítást jelent.

A betegellátó és tudományos munkában elért eredmények

A felsorolt nehézségek ellenére az utóbbi 5 évben több területen jelentős fejlődés is tapasztalható a kórbonctani osztályok munkájában. Így elsősorban a kórbonctani intézetekben és egyes megyei kórházakban bevezették az immunpathológia alapvető módszereit. Ma már lehetőség van arra, hogy az ország sok területén

végzett vese, máj, ill. nyirokcsomó biopsziák immunpathológiai feldolgozását konzultációs segítséggel elvégezzék. Jelentősen szaporodott az országban elvégzett tübiopsziás és gastroenterológiai endoscopos biopsziák száma. Ez esetenként megterhelő, sőt túlterheli a kórboncnokot, ugyanis számos helyen gondoskodtak a fenti vizsgálatok klinikai feltételeinek megteremtéséről, de a kórbonctani bázis bővítéséről megfeledkeztek.

Emlékeztetnünk kell arra, hogy annak idején a kórbonctani osztályok normatíváit sokkal kisebb volumenű és kevésbé munkai igényes munkák elvégzésére alapozták. A mai pathológiai módszerek - melyekre a klinikusok is igényt tartanak - rendkívül munka- és időigényesek. A kórbonctani osztályok klinikopathológiai tevékenysége általában kielégítő. A klinikopathológiai konferenciák valamennyi osztály és intézet esetében a klinikopathológiai munka javítását célozzák, de látogatottságuk mértéke számos helyen nem éri el az intézmény orvosi létszámának 50 %-át.

Ennek ellenére a legtöbb osztály vezetője a körkérdésre adott válaszában kijelentette, hogy munkájának egyik fő mozgató ereje az a törekvés, hogy fokozza a klinikopathológiai együttműködést, első sorban a diagnosztikus munka javításának érdekében.

A pathológusok tudományos törekvéseit mutatja a hazai pathológia művelőinek nagyszámu (évi átlagban összesen kb. 200) közleménye és az a tény, hogy jelenleg 1 pathológus az MTA rendes tagja, 9 pathológus az orvostudományok doktora és 21 pathológus az orvostudományok kandidátusa. A minősítettek többsége egyetemi és országos intézetekben dolgozik.

A tudományos munkát megnehezítő körülmény, hogy csak egyes nagy intézetek rendelkeznek megfelelő folyóirat- és szakkönyv ellátással. Szükséges lenne a megyei kórházak könyv- és folyóirat-ellátását fejleszteni.

Specializálódás, koncentráció igénye

Napjainkban a Pathológia, hasonlóan az orvosi tudomány más ágazataihoz, a specializálódás korát éli. Elengedhetetlen olyan szakemberek képzése és működése, akik egyes szakterületek, így pl.: a gyermekpathológia, a neuropathológia, a daganat-pathológia, a vesepathológia, a májpathológia stb. területén egyenrangú partnerei a klinikusoknak. A szakosodás természetesen csak széles látókörű, általános kórbonctani ismeretekkel rendelkező orvosok esetében éri el célját. Ezen orvosok képzése érdekében szükséges lenne az intézeteken belül működő szakosító laboratóriumok (pl. neuropathológia, szemészeti pathológia, gyermekpathológia stb.) fejlesztése, illetve létrehozása, főorvosi jellegű státussal rendelkező, állandó főorvosok vezetésével. Szükséges lenne továbbá megfelelő számú un. mozgó gyakornoki státus biztosítása, olyan célból, hogy azokat a pathológia egyes szakterületei iránt érdeklődő fiatal orvosokkal töltsék be, meghatározott idejű képzés céljából.

Ez nem az intézetek létszámát növelné, hanem lehetővé tenné, hogy a szakképzett és szakosított orvosok képzés után más munkahelyen tudjanak tovább dolgozni. A szakosodással párhuzamosan az élet elengedhetetlen követelménye a munka koncentrációja, tehát az egyetemi intézetekben és megyei kórházakban olyan centrumok létrehozása, amelyek megfelelő személyi- és anyagi bázissal rendelkeznek ahhoz, hogy a felszaporodott és szakosított feldolgozást kívánó munkát korszerűen ellássák. Jelenleg Magyarországon mintegy 80 kórbonctani osztály és intézet működik. Ezek mintegy 50 %-a kis létszámú, vidéki kórházban elhelyezett prosecutura, melyek a jövőben még kevésbé lesznek képesek lépést tartani a pathológia fejlődésével kapcsolatos követelményekkel. A jövő útja, jól felszerelt, szakemberekkel benépesített megyei centrumok létesítése, ill. ezek személyi, dologi, ill. műszeres felfejlesztése. Számos esetben az osztályok alapterületének növelése is előfeltétele a fejlesztésnek.

Összefoglalás

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy:

1. a Magyar Pathológusok munkájára az elkövetkezendő években az egészségügynek fokozott mértékben lesz szüksége, első sorban a progresszív és integrált betegellátással összefüggő diagnosztikus tevékenység mennyiségi és minőségi fejlődésével kapcsolatban.
2. Ugyancsak nagy munka fog hárulni a pathológusokra a népegészségügyi szempontból rendkívül jelentős adatgyűjtés és adatfeldolgozás terén.
3. Fokozott munka hárul a jövőben az immunpathológiai, környezetpathológiai és más, pathológiai jellegű kutató munkát végző pathológusokra.
4. A munka elősegítése érdekében a pathológusok anyagi és erkölcsi támogatást várnak. Az előbbit első sorban az Egészségügyi Minisztériumtól, az utóbbit elsősorban a Magyar Tudományos Akadémiától. A Pathológiai Bizottság szükségesnek tartja a pathológiai munka anyagi feltételeinek (műszerezettség, vegyszerellátottság) javítását, első sorban egyetemi intézetek és megyei kórházak terén, mely utóbbiak fejlesztése a pathológia fennmaradása szempontjából elsőrendű fontosságú.
Szükségesnek tartja a pathológusok anyagi helyzetének javítását, beleértve az asszisztensek és egyéb dolgozók anyagi helyzetét is.
5. Szükségesnek tartja a bizottság a pathológia szakosodásának és egyben nagyobb centrumokba történő koncentrálásának elvi támogatását és szakszerű, gondos gyakorlati előkészítését.

6. A Bizottság javasolja az Orvosbiológiai Kutatásokon belül létesítendő, mellékletben csatolt pathológiai jellegű témák elfogadását és meghirdetését.
7. Nélkülözhetetlen a szervezett kórszövettani asszisztensnő képzés beindítása.

A Pathológiai Bizottság által az Orvosbiológiai kutatásokon belül létesítendő pathológiai jellegű témák javaslata.

" Környezetbiológiai kutatások "

" Immunomorphológiai kutatások az experimentális és diagnosztikus pathológiában "

" Prognosztikai pathológiai kutatások "

Megjelent

A történettudomány helyzete
A gyógyszerkutatás helyzete
Az állam- és jogtudományok helyzete
A régészet helyzete
Új genetikai kísérleti módszerek alkalmazása és problémái
A növényvédelmi tudományok helyzete és feladatai
A víruskutatás helyzete és problémái
A klinikai kémia helyzete, feladatai és fejlesztésének irányai
A művészettörténettudomány helyzete
Az irányítás, vezetés és szervezéstudomány helyzete
A meteorológiai tudományok helyzete
A neveléstudomány helyzete
Nyelvünk állapota, anyanyelvi műveltségünk helyzete és feladataink
Tudományfejlődési prognózis a 2000. évig
A bányászati tudományok helyzete
A matematika helyzete
Az élelmiszeripar és az azt szolgáló kutatás helyzete, feladatai
A klinikai biokémia helyzete
A hidroeológia tudományág helyzete
Mezőgazdaságunk fejlesztése és a kutatás
Táplálkozásunk helyzete és korszerűsítésének lehetőségei

Előkészületben

Az erdészet fejlesztése és a kutatás
Az öregedés komplex problémái

